

MONTESORI VÄIKELAPS

LAPSEVANEMA TEEJUHT UUDISHIMULIKU JA
VASTUTUSTUNDLIKU INIMESE KASVATAMISEL

SIMONE DAVIES

ILLUSTRATSIOONID
HIYOKO IMAI

INGLISE KEELEST TÖLKINUD HELEN URBANIK

Originaali tiitel:

Simone Davies

The Montessori Toddler. A Parents Guide to Raising a Curious and
Responsible Human being

Workman Publishing, New York 2019

Toimetanud Kristiina Ainelo

Terminoloogiliselt toimetanud Ruth Maria Roosi-Ott

Küljendanud Siiri Timmerman

Copyright © 2019 by Jacaranda Tree Montessori

Illustratsioonid © Hiyoko Imai, 2019

Tõlge eesti keelde © Helen Urbanik ja Tänapäev, 2019

Trükitud AS Pakett trükikojas

ISBN 978-9949-85-641-1

www.tnp.ee

Raamat on pühendatud Oliverile ja Emmale.

Mul on au olla teie ema.

Te innustate mind iga päev.

SISUKORD

1. PEATÜKK

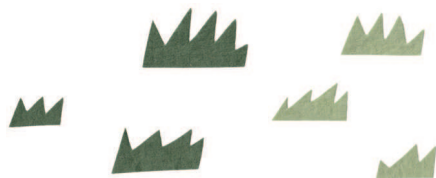
SISSEJUHATUS

- 02 Muudame oma nägemust väikelastest
- 04 Miks ma väikelapsi armastan
- 06 Mida me väikelaste kohta teadma peame
- 08 Montessori väikelapsele vanemaks olemine
- 10 Kuidas seda raamatut kõige paremini ära kasutada

2. PEATÜKK

SISSEJUHATUS MONTESSORI MEETODISSE

- 12 Lühidalt Montessorist
- 13 Traditsiooniline haridus vs. Montessori haridus
- 14 Mõned Montessori põhimõtted

3. PEATÜKK

MONTESSORI TEGEVUSED VÄIKELASTELE

- 24 Montessori tegevused lapse igakülgseks arendamiseks
- 25 Mis muudab tegevuse montessoriks?
- 26 Kuidas lapsele tegevusi näidata
- 27 Üldised põhimõtted, millest lähtuda
- 31 Kuidas tegevust valmis seada
- 34 Eri tüüpi tegevused
  - 34 Silma-käe koostöö
  - 37 Muusika ja liikumine
  - 39 Igapäevaelu
  - 44 Kunst ja meisterdamine
  - 46 Keel
- 60 Lisamärkus õues ja looduses viibimise kohta
- 62 Kuidas suhtuda mitte-montessori mänguasjadesse?

4. PEATÜKK

KODU KUJUNDAMINE

- 66 Montessori stiilis ruumi kujundamine
- 67 Ruum ruumi haaval
  - 67 Esik
  - 67 Elutuba
  - 68 Köök
  - 69 Söögituba
  - 69 Magamistuba
  - 70 Vannituba
  - 70 Kunsti ja meisterdamise ala
  - 71 Mõnus koht lugemiseks
  - 71 Õues
- 73 Üldised põhimõtted, mida meeles pidada
  - 73 Korratusega toimetulek
  - 74 Kodust mõnusa koha tegemine
  - 74 Kodu kujundamine meie vaeva säästes
  - 75 Ruumi jagamine
  - 75 Väikesed ruumid
- 76 Koduse keskkonna olulisus
- 78 Ringkäik kodus

5. PEATÜKK

KUIDAS KASVATADA UUDISHIMULIKKU LAST, KES TUNNEB, ET TEDA NÄHAKSE JA KUULATAKSE

1. OSA

UUDISHIMU SOODUSTAMINE LAPSES

- 86 Viis asjaolu, mis soodustavad uudishimulikkust
  - 86 Usalda last
  - 87 Rikkalik õpikeskkond
  - 87 Aeg
  - 87 Ohutu ja kindel alus
  - 88 Imestamisvõime arendamine
- 88 Seitse põhimõtet uudishimuliku inimese kasvatamisel
  - 88 Järgi last
  - 89 Soodusta praktilist õpet
  - 90 Kaasa laps igapäevategevustesse
  - 91 Liigu aeglaselt
  - 92 Aita mul ennast aidata
  - 94 Soodusta loomingulisust
  - 96 Vaatlemine

2. OSA

OMA LAPSE AKTSEPTIIRIMINE SELLISENA, NAGU TA ON

- 99 Lase väikelapsel tunda, et ta on tähtis, kuulub kusagile ja teda tunnustatakse sellisena, nagu ta on
- 100 Ole talle tõlgiks
- 101 Lubatud olgu kõik tunded, kuid mitte kõiksugune käitumine
- 102 Jagame lapsele tagasisidet, mitte kiitust
- 104 Rollid ja sildid

6. PEATÜKK

KOOSTÖÖ JA VASTUTUSE ARENDAMINE LAPSES

1. OSA

KOOSTÖÖ ARENDAMINE

- 108 Miks ei ole montessori meetodis ähvardusi, altkäemaksu ega karistusi
- 110 Probleemide lahendamine koos väikelapsega
- 113 Võimalusi lapse kaasamiseks
- 114 Kuidas saame rääkida nii, et aidata lapsel kuulata
- 116 Ootustega toimetulek
- 118 Boonus

2. OSA

PIIRANGUTE SEADMINE

- 120 Piirangute seadmine ei ole vale
- 121 Piirangud peavad olema selged
- 122 Ole järjepidev, tegutsedes lahkelt ja selgelt
- 125 Tunnista negatiivseid tundeid
- 126 Jonniga toimetulek
- 128 Sideme taastamine pärast lapse rahunemist
- 128 Lapse aitamine asja heakstegemisel
- 130 Soovitused piirangute seadmiseks
- 133 Käepärane kontrollnimekiri piirangute seadmiseks

7. PEATÜKK

PRAKTIKASSE RAKENDAMINE

1. OSA

IGAPÄEVANE HOOLITSEMINE

- 136 Igapäevane rütm
- 138 Rituaalid
- 139 Riietumine ja kodust lahkumine
- 143 Söömine
- 147 Magamine
- 150 Hambapesu

2. OSA

TOIMETULEK MUUTUSTEGA

- 151 Potilkäimine
- 154 Huvastijätt lutiga
- 155 Õed ja vennad

3. OSA

OSKUSED, MIDA LAPSEL ON KASULIK OMANDADA

- 161 Jagamine
- 162 Täiskasvanut katkestama õppimine
- 163 Oskused introvertsetele väikelastele
- 165 Löömise/hammustamise/tõukamise/viskamise faas
- 168 Keskendumisvõime arendamine
- 169 Pettumusega toimetulek
- 170 Kui laps on klammerduv
- 172 Ekraaniaeg
- 173 Kakskeelsus

8. PEATÜKK

TÄISKASVANUKS OLEMINE

- 178 Täiskasvanu ettevalmistus
- 179 Oma keha eest hoolitsemine
- 180 Ole õpihimuline
- 180 Alusta ja lõpeta päeva hästi
- 182 Harjuta kohalolu
- 183 Vaatlemine
- 183 Täida enda ja lapse emotsioonide karikat
- 184 Aeglusta tempot
- 186 Ole lapsele teejuhiks
- 187 Olgu kodu sulle abivahendiks
- 188 Ole aus
- 188 Võta vastutus oma elu ja valikute eest
- 189 Õpime oma vigadest
- 190 Rõõmustagem praeguse üle
- 190 Eneseteadlikkus
- 191 Jätka harjutamist

9. PEATÜKK

KOOSTÖÖ

- 194 Kuidas jääb kõigi teistega?
- 195 Ka vanemad on inimesed
- 195 Ühe vanema eelistamine
- 196 Mis on perekonnasisese koostöö juures kõige olulisem
- 197 Pere toetuse võitmine
- 199 Vanavanemad ja hooldajad
- 200 Kui peres on konflikt
- 201 „Lahutus” ei pea olema sõimusõna

10. PEATÜKK

MIS SAAB EDASI

- 204 Lasteaiaks valmistumine
- 205 Järgnevad aastad
- 209 On aeg muuta haridussüsteemi
- 209 On aeg rahu sõlmida

LOOD PÄRISELUST

MONTESSORI PEREDE

KODUKÜLASTUSED JA TSITAADID

- 212 **Austraalia**
Kylie, Aaron, Caspar, Otis ja Otto
„Kuidas me montessorime”
- 213 **Mongoolia**
Enerel, Bayanaa, Nimo ja Odi
„Mininimoo”
- 214 **Kanada**
Beth, Anthony ja Quentin
„Meie Montessori elu”
- 215 **USA**
Amy, James, Charlotte ja Simon
„Kesklaäne Montessori”
- 216 **Minu pere**
Simone, Oliver ja Emma
Austraalia ja Holland
- 217 **Minu klassiruum**
Jacaranda Tree Montessori
Hollandis Amsterdamis
- 218 **LISALUGEMINE**
- 220 **TÄNUSÕNAD**
- LISA**
- 224 Selle asemel, et öelda nii, ütles hoopis naa
- 226 Kust leida Montessori vahendeid ja mööblit
- 228 **Montessori lasteaiadest/koolidest**
  - 228 Millele Montessori lasteaias/koolis puhul tähelepanu pöörata
  - 229 Milline on tüüpiline päev Montessori lasteaias?
  - 230 Kas Montessori lähenemine sobib kõigile lastele?
  - 231 Kuidas läheb laps pärast Montessori lasteaias/koolis käimist edasi tavakooli?
- 232 Tunded ja vajadused
- 234 Voolimismassi retsept
- 235 Nimekiri Montessori tegevustest väikelastele

SISSEJUHATUS

1

- 02 Muudame oma nägemust väikelastest
- 04 Miks ma väikelapsi armastan
- 06 Mida me väikelaste kohta teadma peame
- 08 Montessori väikelapsele vanemaks olemine
- 10 Kuidas seda raamatut kõige paremini
ära kasutada

MUUDAME OMA NÄGEMUST VÄIKELASTEST

Väikelapsed on valesti mõistetud olevused. Arvame, et nendega on raske toime tulla. Häid näiteid sellest, kuidas olla maimikutega armastavas, kannatlikus ja toetavas suhtes, napib.

Nad hakkavad kõndima ja ümbrust avastama, alles õpivad sõnade abil suhtlema ning ei suuda oma impulsse veel kuigi hästi kontrollida. Neil on raske kohvikutes ja restoranides paigal püsida, avaras ruumis hakkavad nad jooksuma, neil tekivad jonnihood (sageli kõige ebasobivamal hetkel ja kõige ebasobivamas kohas) ning nad katsuvad kõike, mis tundub huvitav.

Neid kutsutakse kohutavateks kaheaastasteks. Nad ei kuula, loobivad kõike, ei maga/söö / ei käi potil.

Kui mu lapsed olid väikesed, tundus vale neid ähvarduste, altkäemaksu ja nurkapanemisega koostööle meelitada, ometi oli alternatiivseid võtteid keeruline leida.

Kui mu esimene laps oli väga väike, kuulsin ühte raadiointervjuud. Saatekülaline rääkis nurkapanemise ehk aja mahavõtmise kui karistuse negatiivsest mõjust – see tõrjus last eemale, kui ta vajab tegelikult tuge, ning pani lapse vanema peale vihastama, mitte ei aidanud tal juhtunut heastada. Kuulasin tähelepanelikult, mida külaline vanematel selle asemel teha soovitaks, kuid selles kohas intervjuu lõppes. Sellest ajast sai minu eesmärgiks sellele küsimusele ise vastused leida.

Esimest korda sisenesin Montessori lasteaeda värske lapsevanemana ja armusin hetkega. Keskkond oli nii hoolikalt ette valmistatud ja kutsuv. Õpetajatega oli lihtne suhelda ning nad rääkisid meie beebi (ja meiega) austusega. Panime ennast lasteaia ootenimekirja ning liitusime vanema ja väikelapse rühmaga.

Sain neis tundides Montessori meetodi ja väikelaste kohta väga palju teadmisi. Maimikuid ergutab keskkond, mis paneb neid proovile; nad otsivad mõistmist ning imavad end ümbritsevat maailma sisse nagu käsnad. Taipasin, et suhestun väikelastega

kergesti – ma mõistsin nende vaatenurka ja see, kuidas nad õppisid, lummas mind. Mul oli õnn asuda sellesamas rühmas tööle Ferne van Zyli assistendina.

Läbisin 2004. aastal Rahvusvahelise Montessori Ühingu* juhendajakoolituse, ja kui elu viis meid Sydneyst Amsterdam, avastasin oma üllatuseks, et meie uues kodulinnas ei toimunudki Montessori vanema ja lapse tunde. Niisiis asutasin peagi omaenda kooli – Jacaranda Tree Montessori –, kus ma juhendan vanema ja lapse tunde ning aitan peredel oma maimikut uue pilguga vaadata ja Montessori meetodit kodus rakendada.

Endiselt meeldib mulle õppida neilt ligi tuhandelt väikelapselt ja vanemalt, keda ma aastate jooksul tunde andes kohanud olen. Olen osalenud positiivse distsipliini** õpetajakoolitusel ja õppinud vägivaltatut suhtlemist***. Loen pidevalt hulgaliselt raamatuid ja artikleid, kõnelen õpetajate ja vanematega ning kuulan raadio- ja netisaateid. Lisaks olen õppinud omaenda lastelt, kes on vahepeal teismeliseks sirgunud.

Soovin õpitut teiega jagada. Soovin tõlkida Montessori tarkused lihtsasse keelde, mis on hõlpsasti mõistetav ning mida te saate ise oma kodus kasutada. Seda raamatut kätte võttes olete astunud sammu selle suunas, et leida oma väikelapsega suhtlemiseks mingi teine viis, sõltumata sellest, kas teie laps käib Montessori lasteaias või mitte.

Te saate vahendid oma lapsega koos töötamiseks, tema juhendamiseks ja toetamiseks eriti siis, kui miski talle raskusi valmistab. Õpite oma kodu sättima sellisel, et vabaneda kaosest ja tuua pere ellu pisut rahu, ning looma oma lapsele *jah*-ala, kus tal on vabadus avastada. Saate ka teada, kuidas valmistada kodus ette Montessori tegevusi, mis sobivad just väikelastele.

Kõik see ei juhtu ühe päevaga. Ka ei ole teie eesmärgiks taasluua Montessori rühmaruumi. Te võite alustada väikestest asjadest – kasutada ära juba olemas olevat, panna osa mänguasju ära, et neid aeg-ajalt vaheldada, hakata tõeliselt jälgima oma huve järgivaid lapsi – nii leiate, et tasapisi võtate oma kodus ja igapäevaelus kasutusele üha rohkem ja rohkem Montessori ideid.

Loodan teile näidata, et oma maimikuga võib koos olla ka rahumeelselt, ning aidata teil külvata seemneid, mille abil kasvatada uudishimulik ja vastutustundlik inimolend. Raamat aitab teil töötada teie ja lapse suhte nimel ning seda aastate jooksul edasi arendada. Nii saate Maria Montessori filosoofiat iga päev ellu rakendada.

Käes on aeg õppida nägema maailma oma väikelapse silme läbi.

* Association Montessori Internationale, lüh AMI. *Toim.*

** Positive Discipline, Jane Nelseni kasvatuseetod õpetajatele ja lapsevanematele. *Toim.*

*** Nonviolent Communication, Marshall B. Rosenbergi empaatilise ja ausa suhtlemise mudel. *Toim.*

MIKS MA VÄIKELAPSI ARMASTAN

Enamik Montessori õpetajaid eelistab töötada ühe lemmikvanuserühmaga. Minul on selleks mu maimikutest sõbrad. See eelistus paneb inimesi sageli imestama, sest väikelastega hakkamasaamine võib olla raske, nad on emotsionaalsed ega kuula täiskasvanuid alati.

Mina soovin väikelapsest maalida uue pildi.

Väikelapsed elavad käesolevas hetkes. Maimikuga tänaval kõndimine võib pakkuda tõelist rõõmu. Samal ajal, kui meie koostame oma peas nimekirju kõigest, mida on tarvis teha, ja mida õhtusöögiks valmistada, püsivad nemad praeguses hetkes ning märkavad sillutisepraost võrsuvaid taimi.

Väikelastega aega veetes õpime neilt, kuidas olla kohal. Nad keskenduvad sellele, mis toimub siin ja praegu.

Väikelapsed omandavad kõike mängleva kergusega. Maria Montessori pani tähele, et alla kuueaastased lapsed omandavad kõike pingutuseta, täpselt nii, nagu käsn imab endasse vett. Ta nimetas seda vastuvõtlikuks meeleks.

Üheaastasele lapsele ei ole meil vaja grammatikat või lauseehitust õpetada. Kolmandaks eluaastaks on neil juba hämmastav sõnavara ning nad õpivad moodustama lihtsaid lauseid (ja mõni neist ka keerulisi). Võrrelge seda täiskasvanuna keele õppimisega – see nõuab suurt pingutust ja palju tööd.

Väikelapsed on äärmiselt võimekad. Sageli näeme alles oma lapse pealt, kui tohutult võimekad nad nii väikesena on. Kui laps hakkab saama 18-kuuseks, võib ta taibata, et läheneme vanaema majale, tükki maad enne kohalejõudmist, tundes ära teele jäävaid objekte. Kui ta näeb raamatus elevanti, jookseb ta korvist mänguelevanti otsima.

Kui me kujundame oma kodu nii, et asjad oleksid väikestele lastele kergesti kättesaadavad, siis võtavad nad ülesandeid ette innu, potentsiaali ja hea meelega. Nad pühivad ära mahaläinud vedeliku, toovad titale mähkmeid, viivad oma prügi prügikasti, aitavad meil süüa valmistada ja armastavad ennast riidesse panna.

Kord tuli remondimees meile koju midagi parandama. Mul ei lähe kunagi meelest mehe näoilme, kui mu tütar (kes oli just kaheaastaseks saamas) magamistuppa minnes temast

mööda kõndis, riideid vahetas, mõned märjad asjad pesukorvi pani ja siis mängima suundus. Mees oli ilmselgelt üllatunud, kui paljude asjadega tütar ise hakkama sai.

Väikelapsed on süütud. Ma ei usu, et ühegi väikelapse kehas oleks kübekegi õelust. Kui väikelaps näeb kedagi mõne mänguasjaga mängimas, võib ta lihtsalt mõelda, et tema tahab selle mänguasjaga kohe praegu mängida, ning selle teiselt lapselt ära võtta. Ta võib teha midagi selleks, et näha teiste reaktsiooni (viskan selle tassi maha ja vaatan, kuidas mu vanemad reageerivad) või tunda pahameelt, et miski ei läinud nii, nagu tema soovis.

Kuid väikelapsed ei ole õelad, pahatahtlikud ega kättemaksuhimulised. Nad on lihtsalt impulsiivsed ja järgivad kõiki oma ihasid.

Väikelapsed ei pea viha. Kujutlege väikelast, kes soovib pargis edasi olla, kuigi on aeg lahkuda. Ta kaotab enesekontrolli. Jonnihoog võib kesta lausa pool tundi. Ent niipea, kui ta on maha rahunenud (vahel vajab ta selleks abi), on ta jälle sama rõõmus ja uudishimulik nagu ikka – erinevalt täiskasvanutest, kes võivad vale jalaga voodist välja astuda ning olla terve päeva pahuras tujus.

Lisaks andestavad väikelapsed hämmastavalt kergelt. Vahel talitame valesti – kaotame enesevalitsuse, unustame antud lubaduse või oleme lihtsalt veidi tujust ära. Kui me väikelapse ees vabandame, näitame talle eeskujut, kuidas kellegagi ära leppida, ja üsna tõenäoliselt saame lapselt tasuks suure kallistuse või üllatab ta meid mõne eriti lahke sõnaga. Kui meie suhe lapsega on rajatud nii kindlale alusele, hoolitseb tema meie eest samamoodi, nagu meie hoolitseme tema eest.

Väikelapsed on ehedad. Mulle meeldib väikelastega koos olla sellepärast, et nad on otsekohesed ja ausad. Nende ehedus nakkab. Nad ütlevad seda, mida mõtlevad. Nad on täiesti siirad.

Iga väikelapsega koos viibinud inimene teab hästi, et laps näitab bussis mõne inimese peale ja ütleb kõva häälega: „Tal ei ole juukseid peas.“ Meie tahaksime maa alla vajuda, aga meie lapsel ei ole põrmugi piinlik.

Sellesama otsekohesuse tõttu on nendega väga lihtne suhelda. Nad ei püüa kedagi mõjutada, neil puuduvad peidetud motiivid ja poliitilised eesmärgid.

Nad teavad, kuidas olla nemad ise, ei kahtle endas ega mõista kedagi hukka. Meil oleks kasulik nendelt õppida.

Märkus: kui ma räägin väikelastest, pean silmas umbes ühe- kuni kolmeaastaseid lapsi.

MIDA ME VÄIKELASTE KOHTA TEADMA PEAME

Väikelastel peab olema võimalus öelda „ei”. Üks kõige olulisemaid arenguetappe, mille lapsed läbi teevad, on nn enesekehtestamise kriis. Vanuseliselt 18 kuu ja kolme aasta vahel mõistavad lapsed, et nad on oma vanematest eraldi seisvad isiksused ning hakkavad soovima suuremat iseseisvust. Samal ajal, kui lapsed hakkavad „ei” ütleva, hakkavad nad kasutama isikulist asesõna „mina”.

See areng iseseisvuse suunas ei kulge hõlpsalt. Mõnel päeval tõukavad nad meid eemale, soovides kõike ise teha; teistel päevadel keelduvad üldse millegi tegemisest või klammerduvad meie külge.

Väikelapsed peavad liikuma. Nagu loomadele ei meeldi puuris olla, ei püsi ka meie maimikud pikalt paigal. Nad tahavad liikumist harjutada. Kord jalule saanud, järgnevad ronimine ja kõndimine. Kui lapsed juba kõnnivad, tahavad nad joosta ja liigutada raskeid asju – mida raskem, seda parem. Nende soovile panna end üha enam proovile, näiteks suuri asju tassida või raskeid kotte ja mööblit liigutada, on antud isegi nimetus: *maksimaalne pingutus*.

Väikelapsed peavad saama uurida ja avastada neid ümbritsevat maailma. Montessori meetod soovitab meil sellega leppida ja kujundada ruum nõnda, et lapsel oleks ohutu seda avastada, kaasata neid igapäevategevustesse, mis haaravad kõiki nende meeli, samuti anda neile võimalus uurida maailma väljaspool kodu. Las nad kaevavad mullas, võtavad rohu sees jalanõud jalast, pladistavad vees ja jooksevad vihmas.

Väikelapsed vajavad vabadust. See vabadus võimaldab neil kasvada uudishimulikeks õppijateks, omandada kogemusi omal käel, teha avastusi ning tunda, et ohjad on nende käes.

Väikelapsed vajavad piiranguid. Need piirid aitavad vältida ohte, õpetavad austama teisi ja ümbritsevat keskkonda ning aitavad saada vastutustundlikuks inimeseks. Lisaks aitavad piirangud täiskasvanutel sekkuda enne teatud piiri ületamist, vältimaks liigagi tuttavat karjumist, viha ja süüdistamist. Montessori meetod ei ole ei kõikelubav ega kamandav. Selle asemel õpetab see vanemaid oma lastesse rahulikult suhtuma.

Väikelapsed vajavad korda ja järjepidevust. Maimikutele meeldib, kui kõik on iga päev täpselt ühesugune: sama rutiin, asjad on samas kohas ja kehtivad samad reeglid. See aitab neil oma maailma mõista ja teada, mida oodata.

Kui piirid ei ole järjekindlad, siis katsetavad väikelapsed neid pidevalt, et näha, kuidas me täna otsustame. Kui nad avastavad, et norimine või jonnimine toimib, siis proovivad nad uuesti. Seda nimetatakse ebapidevaks kehtestamiseks.

Kui me seda vajadust mõistame, suudame olla kannatlikumad ja mõistvamad, ning kui me ei saa iga päev sama pakkuda, siis teame oodata, et laps võib lisatuge vajada. Meil ei teki arvamust, et ta lihtsalt lollitab; me suudame näha tema vaatenurgast, et asjad ei ole nii, nagu ta lootis. Saame talle pakkuda tuge rahunemisel ja kui laps on rahunenud, aidata tal lahendust leida.

Väikelapsed ei soovi meie raskusi valmistada. Hoopis neil endil on raske. Mulle meeldib see mõte (mis pärineb haridusteadlase Jean Rosenbergi artiklist „Vaadates jonnimist kui hädasolekut, mitte vastuhakku” New York Timesis ^{*}. Kui me mõistame, et nende probleemne käitumine on tegelikult abipalve, saame endalt küsida: kuidas ma saan kohe praegu aidata? Me ei tunne end enam rünnatavana, vaid otsime võimalust, kuidas toeks olla.

Väikelapsed on impulsiivsed. Nende eesajukoor (aju osa, kus asuvad meie enesekontrolli- ja otsustamiskeskused) alles areneb (see areng kestab veel kakskümmend aastat). See tähendab, et meil tuleb neid juhendada, kui nad jälle laua peale ronivad või kellegi teise käest midagi krabama kipuvad, ja olla kannatlikud, kui nad emotsionaalseks muutuvad. Mulle meeldib öelda: „Me ise peame olema nende eesajukooreks.”

Väikelastel on vaja aega meie öeldu mõistmiseks. Selle asemel, et korrutada oma lapsele, et ta kingad jalga paneks, võime endamisi kümnene lugeda ja anda neile meie palve töötlemiseks aega. Sageli näeme, et selleks ajaks, kui kaheksani jõuame, hakkavad nad reageerima.

Väikelapsed vajavad suhtlemist. Meie lapsed püüavad meiega mitmel viisil suhelda. Beebid lalisevad ja me võime neile vastu laliseda; väiksemad lapsed lallutavad ning me võime näidata üles huvi selle vastu, mida nad ütlevad; suuremad maimikud armastavad küsimusi esitada ja neile ka vastata; me võime isegi nii väikeste lastega rikkalikult keeles suhelda, ja nad imevad seda sisse nagu käsna.

Väikelapsed armastavad oskusi omandada. Lastele meeldib tegevusi korrata seni, kuni nad on need selgeks saanud. Jälgige last ja pange tähele, millise oskuse omandamise nimel ta tegutseb. Tavaliselt on see miski, mis on piisavalt keeruline, et teda proovile panna, kuid mitte nii raske, et loobuda. Nad muudkui kordavad ja kordavad tegevust, kuni on selle täiuslikult selgeks saanud. Kui neile miski kappi saab, võtavad nad ette järgmise asja.

Väikelapsed tahavad anda oma panuse ja olla osa perekonnast. Nad näivad olevat rohkem huvitatud esemetest, mida nende vanemad kasutavad, kui oma mänguasjadest. Neile tõesti meeldib meid aidata, kui me toitu valmistame, pesu peseme, külaliste tulekuks valmistume ja muud sarnast teeme. Kui me võtame rohkem aega ja korraldame asjad nii, et kõik õnnestuks, ega sea tulemusele liiga kõrgeid ootusi, õpib laps pereliikmena oma panust andma. Need on oskused, mida nad koolilasteks ja teismelisteks saades edasi arendavad.

^{*} Anderson, Jenny. Seeing Tantrums as Distress, Not Defiance. The New York Times. 30.11.2011. *Toim.*

MONTESSORI VÄIKELAPSELE VANEMAKS OLEMINE

Tunnistan ausalt, et kui ma esimest korda Montessori meetodiga kokku puutusin, võis minu huvi pealiskaudseks pidada. Mind paelusid Montessori keskkond ja tegevused ning ma soovisin pakkuda oma lastele ilusaid ja põnevaid vahendeid ning ruume. Sellega ei mõelnud ma midagi valesti. See on alustamiseks kõige lihtsam lähtepunkt.

Aastaid hiljem mõistan ma, et tegelikult on Montessori meetod eluviis. Montessori lähenemine on tegevustest ja keskkonnast isegi enam mõjutanud seda, milline ma olen oma lastega, lastega, kes tulevad minu tundidesse, ja lastega, kellega oma igapäevaelus kokku puutun. Asi on lapse uudishimu õhutamises, oskuse omandamises hakata last nägema ja omaks võtma sellisena, nagu ta on, ilma hinnanguid andmata, ning kontakti säilitamises lapsega ka siis, kui me peame tal keelama teha midagi, mida ta väga soovib.

Montessori meetodi rakendamine kodus pole kuigi keeruline, ent see võib oluliselt erineda nii sellest, kuidas kasvatati meid ennast, kui ka sellest, kuidas teised meie ümber lapsi kasvatavad.

Montessori meetodi puhul vaatame last kui omaette isiksust, kes käib oma ainulaadset rada. Me toetame teda juhendaja ja leebe juhina. Last ei tule vormida kellekski, kelleks saamiseks on tal meie meelest potentsiaali, või kellekski, kes teeb heaks meie negatiivsed kogemused või viib ellu meie täitumata jäänud unistused.

Aednikuna külvame meie seemned, pakume sobivaid tingimusi ja tagame piisava toidu, vee ja valguse. Me jälgime, kuidas seemned kasvavad, ja vajadusel teeme nende eest hoolitsemises muudatusi. Ja me laseme neil kasvada. Nii saame ka oma lapsi kasvatada. See ongi Montessori lähenemine. Me külvame seemneid, kelleks on meie lapsed, pakume neile sobivaid tingimusi, mida vajadusel kohandame, ning jälgime, kuidas nad kasvavad. See, millise suuna nad oma elus valivad, on nende enda otsustada.

„Kasvatajad [ka vanemad] tegutsevad kui oma taimede eest hoolitsevad heatahtlikud aednikud ja põlluharijad.”

Maria Montessori, „The Formation of Man” („Inimese kujunemine”)

VÄIKELAPSED ON HIILGAVAD

See, mis võib tunduda paindlikkuse puudumisena („Ma ei saa ilma oma lemmiklusikata hommikusööki süüa!“), **ON TEGELIKULT** lapse tugeva korrataju väljendus.

See, mis näib võitlusena selle nimel, kelle tahe jääb peale, **ON TEGELIKULT** sinu lapse viis õppida, et alati ei lähe kõik nii, nagu tema soovib.

See, mis näib ühe ja sama tüütu mängu lõputu kordamisena, **ON TEGELIKULT** lapse püüdlus mingit oskust omandada.

See, mis näib plahvatusliku jonnihooa, **ON TEGELIKULT** lapse viis öelda: „Ma armastan sind nii väga ja tunnen end turvaliselt, et lasta välja kõik, mida ma terve päeva endas olen hoidnud.“

See, mis paistab tahtliku venitamise ja meie närviajamisena, **ON TEGELIKULT** lapse soov kõike teelejäävat uurida.

See, mida väikelaps kõigi kuulates räägib ja mida võib olla väga piinlik kuulata, **ON TEGELIKULT** lapse suutmatust valetada, aususe musternäide.

See, mis näib järjekordselt katkestatud ööunena, **ON TEGELIKULT** pontsakad käekesed, mis sind keset ööd tugevasti kallistavad, et väljendada lapse puhast armastust sinu vastu.

KUIDAS SEDA RAAMATUT KÕIGE PAREMINI ÄRA KASUTADA

Võid seda raamatut lugeda kaanest kaaneni või avada selle lihtsalt sind huvitavalt leheküljelt ja otsida kasulikku nõu, mida saaksid kohe ellu rakendada.

Mõnikord võib alustamiseks sobiva koha leidmine üle jõu käia. Et seda lihtsamaks muuta, lisasin iga peatüki lõppu kõige olulisemad küsimused, mis aitavad sul Montessori meetodit oma kodus ja igapäevaelus kasutama hakata. Raamatus leiduvad infokastid ja nimekirjad, kust asju hõlpsalt üle vaadata. Lisast leiad ka kasuliku tabeli, mille pealkiri on „Selle asemel, et öelda nii, ütle parem naa”. Võib-olla soovid selle koopia endale meeldetuletuseks kusagile üles riputada.

Peale kogu Montessori tarkuse kasutan ma ka palju lisaallikaid (raamatuid, taskuhäälingu saateid, kursuste materjale), mida aastate jooksul kogunud olen ja mis pakuvad Montessori meetodile täiendust ning aitavad mul olla lahke ja konkreetne juhendaja minu rühmades käivatele väikelastele ja samuti mu enda lastele.

Kasutage raamatut inspiratsiooniallikana. Lõpuks ei ole eesmärgiks kõiki tegevusi läbi teha ega saavutada täiesti korras tuba ega olla täiuslik vanem; eesmärgiks on õppida oma lapsi nägema ja toetama. Et nendega koos oleks lõbus. Neid aidata, kui neil on raske. Ja mitte unustada naeratamist, kui me kõike liiga tõsiselt võtma hakkame. See on teekond, mitte sihtpunkt.

SISSEJUHATUS MONTESSORI MEETODISSE

2

- 12 Lühidalt Montessorist
- 13 Traditsiooniline haridus vs. Montessori haridus
- 14 Mõned Montessori põhimõtted

LÜHIDALT MONTESSORIST

Dr Maria Montessori oli 19. sajandi lõpus Itaalia esimesi naisarste. Ta töötas ühes Rooma kliinikus, hoolitsedes vaeste ja nende laste eest. Ta ei kandud hoolt mitte ainult patsientide tervise, vaid ka nende endi eest ja andis neile riideid.

Ühes Rooma hullumajas jälgis ta emotsionaalsete ja vaimsete puuetega lapsi, kelle keskkonnas nappis võimalusi oma meeli kasutada. Kord märkas ta, et nad noppisid maast saiapuru – mitte söömiseks, vaid selleks, et oma kompimismeelt stimuleerida. Ta tegi ettepaneku, et nende laste probleeme lahendaks haridus, mitte meditsiin.

Maria Montessori ei alustanud ühegi väljakujunenud meetodiga. Selle asemel rakendas ta arstiõpingute käigus omandatud objektiivset ja teaduslikku vaatlusoskust, et avastada, mis lapsi köitis, mõista, kuidas nad õppisid, ning kuidas tema saaks nende õppetegevusele kaasa aidata.

Ta sukeldus haridusfilosoofia, psühholoogia ja antropoloogia valdkonda, eksperimenteerides ja täiustades nendele lastele mõeldud õppematerjale. Lõppkokkuvõttes sai enamik neist lastest riiklikel eksamil paremaid tulemusi kui puudeta lapsed. Maria Montessorit kiideti kui imetegijat.

Peagi avanes tal võimalus katsetada oma ideid Itaalia haridussüsteemis: tal paluti rajada Rooma agulis koht väikeste laste eest hoolitsemiseks ajal, mil nende vanemad olid töö. See oli esimene Casa dei Bambini – Laste Maja –, mis avati 1907. aasta jaanuaris.

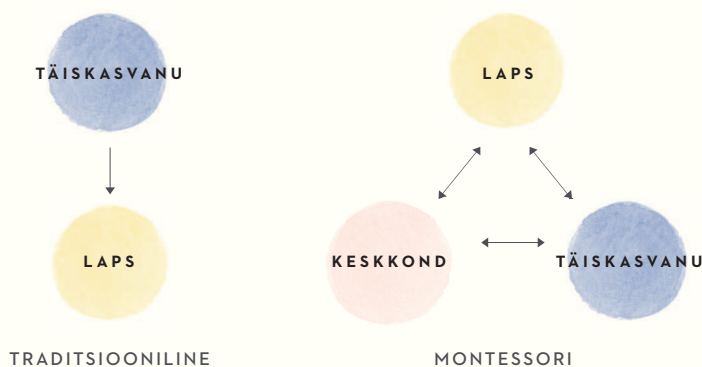
Ei läinud kaua, kui tema tegevus hakkas huvi äratama ja maailmas hakati sellest eeskuju võtma. Montessori lasteaiad, koolid ja koolitusprogrammid on nüüd leidnud tee kõigisse maailmajagudesse peale Antarktika. Ainuüksi Ameerika Ühendriikides on üle 4500 Montessori lasteaiad ja kooli, ning kogu maailmas on neid 20 000. Minu elukohas Amsterdamis on umbes 800 000 elaniku kohta üle 20 Montessori lasteaiad ja kooli, kus käivad lapsed alates imikueast kuni 18. eluaastani. Larry Page ja Sergey Brin (Google'i asutajad), Jeff Bezos (Amazoni asutaja), Jacqueline Kennedy Onassis (endine USA esileedi) ja Gabriel García Márquez (Nobeli kirjandusauhinna laureaat) on kõik käinud Montessori lasteaias või koolis.

Ka maailmas ringi rännates jätkas Maria Montessori haridusvallas tegutsemist ja igas vanuses lapsi puudutavate ideede arendamist – näiteks Teise maailmasõja ajal Indias pagenduses olles – kuni oma surmani 1952. aastal Hollandis. Ta nimetas oma töö tulemust hariduseks kogu eluks – see tähendab, et seda ei kasutata üksnes rühma- või klassiruumis, vaid ka meie igapäevaelus.

TRADITSIOONILINE HARIDUS VS. MONTESSORI HARIDUS

Traditsioonilises haridussüsteemis seisab õpetaja tavaliselt klassi ees ja otsustab, mida lastel on vaja õppida, ning õpetab neile seda, mida nad teadma peavad: tegemist on ülevalt alla lähenemisega.

Ka on see lähenemine niisugune, kus üks suurus sobib kõigile. Õpetaja otsustab, et kõik on samal päeval valmis õppima näiteks a-tähte.

Montessori hariduses valitseb lapse, täiskasvanu ja õpikeskkonna vahel dünaamiline suhe. Laps juhib oma õppetööd ise, teda toetavad täiskasvanu ja keskkond.

Õppevahendid on riiulitele asetatud raskusastme järgi. Iga laps töötab vahenditega omas tempos, järgides seda, mis teda parasjagu huvitab. Õpetaja jälgib last ning kui tundub, et laps on materjali omandanud, esitleb õpetaja talle järgmist vahendit.

Ülaltoodud Montessori hariduse joonisel näitavad nooled mõlemas suunas. Keskkond ja laps mõjutavad üksteist vastastikku. Keskkond köidab last ja laps õpib keskkonnas olevate vahendite kaudu. Ka täiskasvanu ja keskkond avaldavad teineteisele mõju. Täiskasvanu valmistab keskkonna ette, jälgib ja vajadusel kohandab, et täita lapse vajadusi. Täiskasvanu ja lapse suhe on samuti dünaamiline, tuginedes vastastikusele austusele. Täiskasvanu vaatleb last ja sekkub ainult selleks, et teda vajalikul määral toetada, astudes seejärel teelt eest, et laps saaks jätkata oma oskuste iseseisvat arendamist.